

УДК 349.2

Н. В. Кохан,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри трудового, екологічного та аграрного права

Навчально-наукового Юридичного інституту

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ВИРІШЕННЯ ТРУДОВИХ СПОРІВ У СПРОЦЕНОМУ ПОЗОВНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У статті розглядаються новели Цивільно-процесуального кодексу України, які є складними у правозастосуванні. Вони вводять нову категорію справ у цивільному провадженні, а саме категорію малозначних справ, які підлягають розгляду у спрощеному позовному провадженні. У дослідженні автор співвідносить поняття «спори, що виникають з трудових правовідносин» і «малозначні справи», а також поняття «справи незначної складності» і «малозначні справи». Здійснюються порівняння змін, які вносяться до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України.

Ключові слова: малозначні справи, спрощене позовне провадження, спори, які виникають з трудових правовідносин, прожитковий мінімум, справи незначної складності.

Серед численних новел нового Цивільного процесуального кодексу України, які є доволі складними у правозастосуванні, важливе місце відведене так званому інституту «малозначних справ», який ніколи не застосовувався в судовій практиці. Важливість його правильного застосування, перш за все, пов'язана з тим, що він підлягає застосуванню судами усіх інстанцій і на всіх стадіях цивільного процесу (до того ж, незалежно один від одного).

Частиною 1 ст. 19 ЦПК України, передбачено, що в порядку цивільного судочинства розглядаються справи, що виникають з цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, які розглядаються в порядку іншого судочинства [1].

Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 3 жовтня 2017 р. № 2147-8, введено нову категорію справ у цивільному провадженні, а саме категорію малозначних справ, які

підлягають розгляду у спрощеному позовному провадженні [2].

Як убачається, спрощене провадження виступає різновидом позовного провадження. Здійснюється воно судом за правилами, встановленими ЦПК України, з особливостями, передбаченими Главою 10 Розділу 3 ЦПК України.

За правилами спрощеного позовного провадження, відповідно до п. 4 ст. 19 ЦПК України, розглядаються малозначні справи, справи, що виникають з трудових правовідносин, справи незначної складності та інші справи де пріоритетним є швидке вирішення справи.

Загальне позовне провадження призначене для розгляду справ, які через складність або інші обставини недоцільно розглядати у спрощеному позовному провадженні. Тому, відповідно до ч. 4 ст. 274 ЦПК України, в порядку спрощеного позовного провадження не можуть розглядатися справи у спорах, що виникають з сімейних відносин, крім спорів про стягнення аліментів та поділ майна подружжя; щодо спадкування; щодо приватизації державного житлового фонду; щодо визнання необґрунтовани-

ми активів та їх витребування; спори в яких ціна позову перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; та інші вимоги, об'єднані з вищезазначеними вимогами.

Отже, слід зауважити, що спори, які виникають з трудових правовідносин і малозначні справи — це не тотожні поняття. Це спори, які випливають з різних правовідносин, і які розглядаються спільно за правилами спрощеного судочинства. До цієї групи справ відносять ще справи незначної складності. Такі справи об'єднує спільна ознака — пріоритетне, швидке вирішення справи.

Так, згідно з п. 6 ст. 19 ЦПК України до малозначних справ відносять:

а) справи, у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

б) справи незначної складності, визнані судом малозначними.

Відповідно до ч. 9 ст. 19 ЦПК України, розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб вираховується станом на 1 січня календарного року, в якому подається заява, скарга, вчиняється процесуальна дія чи ухвалюється судові рішення.

Так, відповідно до Закону України «Про Державний бюджет на 2018 рік» [3] станом на 01.01.2018 р. прожитковий мінімум для працездатних осіб становив — 1762 грн.

Таким чином:

100 прожиткових мінімумів для працездатних осіб складає — 176200 грн.;
500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб складає — 881000 грн.

Слід зазначити, що в окремих випадках ціна позову в трудових спорах може не перевищувати 100 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, тоді трудовий спір може носити ознаку малозначної справи. Однак не слід забувати, що це — інший вид справ, які об'єднані спільним порядком їх розгляду.

Отже, до малозначних справ не відносяться справи, які виникають з трудових правовідносин і які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного провадження, та справи, де ціна позову

перевищує 500 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Залишається відкритим питання, які справи можна віднести до справ незначної складності?

Також, слід виділити **особливості малозначних справ:**

— малозначні справи підлягають розгляду у спрощеному провадженні;

— представництво сторін здійснюється, як адвокатами так і особою, яка досягла вісімнадцятирічного віку та має цивільну процесуальну дієздатність, та представництво якої засвідчено документально;

— у разі прийняття судом до розгляду заяви позивача про збільшення розміру позовних вимог або зміни предмета позову відповідна справа не може розглядатись у спрощеному режимі;

— підготовче засідання при спрощеному провадженні не проводиться;

— розгляд відбувається без повідомлення сторін, за відсутності клопотання будь-якої зі сторін про інше, чи відмовою у задоволенні такого судом, або з власної ініціативи суду про розгляд справи в судовому засіданні з повідомленням сторін.

Звертаючись до Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 3 жовтня 2017. № 2147-8 [2], а саме до ст. 12 Господарського процесуального кодексу України та ст. 19 ЦПК України, бачимо, що вони в ідентичному порядку зазначають, що справи незначної складності — це справи, які в судовому порядку визнані малозначними справами.

Децо інше визначення поняття «справи незначної складності» зазначене у вищезгаданому Законі, в змінах, які вносяться до Кодексу адміністративного судочинства України. Так, ст. 4 змін до КАСУ зазначає, що адміністративна справа незначної складності (малозначна справа) — адміністративна справа, у якій характер спірних правовідносин, предмет доказування та склад учасників

тощо не вимагають проведення підготовчого провадження та (або) судового засідання для повного та всебічного встановлення її обставин.

Згідно з поданим визначенням можемо зробити висновок про те, що в адміністративному судочинстві справи незначної складності та малозначні справи це тотожні поняття.

Так, відповідно до ч. 6 ст. 12 КАСУ до справ незначної складності відносять справи щодо прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби.

Отож, за нормами адміністративного судочинства справи щодо прийняття на публічну службу, звільнення з публічної служби є справами незначної складності. Проте, за нормами цивільного судочинства, справи що виникають з трудових спорів, становлять окрему групу справ, які розглядаються спрощеним позовним провадженням та не є тотожним поняттям з поняттями «малозначні справи» чи «справи незначної складності». (Хоча предметом у відносинах в обидвох випадках є найм та звільнення особи).

Таким чином, на даний момент, у цивільному судочинстві потребує законодавчого визначення термін «справи незначної складності».

Однак, відповідно до ст. 274 ЦПК України, при вирішенні питання про віднесення справи до розгляду за порядком загального чи спрощеного позовного провадження, суд враховує: ціну позову; значення справи для сторін; обраний позивачем спосіб захисту; категорію та складність справи; обсяг та характер доказів у справі, чи потрібно у справі призначати експертизу, викликати свідків; кількість сторін та інших учасників справи; чи становить розгляд справи значний суспільний інтерес та думку сторін щодо необхідності розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження.

Суд вправі відмовити у розгляді справи за правилами спрощеного позовного провадження або постановити ухвалу про розгляд справи за правилами загального позовного провадження, якщо піс-

ля прийняття судом до розгляду заяви позивача про збільшення розміру позовних вимог або зміни предмета позову відповідна справа не може бути розглянута за правилами спрощеного позовного провадження.

У спрощеному позовному провадженні виділяють такі строки:

— відповідно до ст. 275 ЦПК України справа у порядку спрощеного провадження розглядається у розумний строк, але не більше 60 днів з дня відкриття провадження;

— відповідно до п. 4 ст. 279 ЦПК України проведення першого судового засідання відбувається не пізніше 30 днів з дня відкриття провадження;

— відповідно до ч. 3 ст. 279 ЦПК України проведення процесуальних дій здійснюється протягом 30 днів з дня відкриття провадження, а в разі непровадження судового засідання, обмежуються першим судовим засіданням;

— відповідно до ч. 1 ст. 278 ЦПК України протягом 15 днів з дня отримання ухвали про відкриття провадження, здійснюється подача відзиву;

— відповідно до ч. 7 ст. 279 ЦПК України подача клопотання про розгляд справи у судовому засіданні з повідомленням подається відповідачем у строк для подання відзиву, а позивачем — разом з позовом або не пізніше 15 днів з дня отримання відзиву;

— відповідно до ч. 3 ст. 278 ЦПК України пояснення щодо позову подається третім особам у строк, встановлений в ухвалі про відкриття провадження, а щодо відзиву — протягом 10 днів із дня його отримання.

Згідно зі ст. 274 ЦПК України **можна виділити такі етапи розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження:**

— позивач подає письмове клопотання про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження одночасно з позовною заявою або таке клопотання міститься у самій позовній заяві. Разом з позовом, позивач вправі подати клопотання про розгляд справи в судовому засіданні з повідомленням сторін;

— суд постановляє ухвалу про відкриття провадження у справі. При цьому цією ухвалою з урахуванням конкретних обставин справи суд може: а) задовольнити клопотання позивача та визначити відповідачу строк для подання заяви із запереченням щодо розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження; б) відмовити в задоволенні клопотання та розглядати справу за правилами загального позовного провадження;

— у встановлений судом строк відповідач подає заяву із запереченнями проти розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження. На її підставі суд, з урахуванням обґрунтованості заперечень відповідача постановляє ухвалу щодо: а) залишення заяви відповідача, без задоволення; б) розгляду справи за правилами загального позовного провадження та заміну засідання для розгляду справи по суті підготовчим засіданням. У разі пропуску відповідачем заперечень він має право ініціювати перехід до розгляду справи за правилами загального позовного провадження лише у випадку, якщо доведе, що пропустив строк з поважних причин. Також, на цьому етапі відповідач вправі подати відзив на позовну заяву протягом 15 днів із дня вручення ухвали про відкриття провадження у справі та заперечення. Позивач подає відповідь на відзив, а відповідач — заперечення протягом строків, встановлених судом в ухвалі про відкриття провадження у справі. Треті особи можуть подавати пояснення щодо позову та відзиву. Разом з поданням відзиву, відповідач вправі подати клопотання про розгляд справи в судовому засіданні з повідомленням сторін.

Розгляд справи по суті в порядку спрощеного провадження починається з відкриття першого судового засідання або через тридцять днів із дня відкриття провадження у справі, якщо судові засідання не проводиться. Зазвичай суд роз-

глядає справу в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення сторін за наявними в справі матеріалами та за відсутності клопотання будь-якої зі сторін про інше. За клопотанням однієї зі сторін або з власної ініціативи суду розгляд справи проводиться в судовому засіданні з повідомленням (викликом) сторін.

При розгляді справи у порядку спрощеного провадження суд досліджує докази і письмові пояснення, викладені у заявах по суті справи, а у випадку розгляду справи з повідомленням (викликом) учасників справи — також заслуховує їх усні пояснення та показання свідків.

Судові дебати у спрощеному позовному провадженні не проводяться.

Розглянувши клопотання, можна виділити такі результати його розгляду:

1) задоволення клопотання та визначення строку відповідачу для подання заяви із запереченнями щодо розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження;

2) відмова в задоволенні клопотання та розгляд справи за правилами загального позовного провадження.

Статтею 276 ЦПК України [1], встановлюються **вимоги до клопотання:**

— подача клопотання здійснюється виключно позивачем або його законним представником;

— обов'язкова письмова форма;

— клопотання подається окремо від позову або міститься у самому позові;

— клопотання про такий розгляд стосується всіх позовних вимог.

Як відомо, одним із пріоритетних напрямів реформування процесуального законодавства було розумне спрощення, ефективність і диференціація процесу, тому сподіваємося, що дане реформування з урахуванням усіх прогалин у подальшому, призведе до позитивних змін та покращеного захисту особами свого права на працю.

Список використаної літератури

1. Цивільний процесуальний кодекс України: станом на 01.10.2018 р. Суми: ТОВ «ВВП НОТІС», 2018. 251 с.

2. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 3 жовтня 2017 р. № 2147-8 // Відомості Верховної Ради України. 2017. № 48. Ст. 436.

3. Про Державний бюджет на 2018 рік: Закон України від 07.12.2018 р. № 2246-8 // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 3—4. Ст. 26.

Кохан Н. В. Разрешение трудовых споров в упрощенном судебном производстве.

В статье рассматриваются новеллы Гражданского процессуального кодекса Украины, являющиеся сложными в правоприменении. Они вводят новую категорию дел в гражданском производстве, а именно категорию малозначительных дел, подлежащих рассмотрению в упрощенном искомом производстве. В исследовании автор соотносит понятие «спору, возникающие из трудовых правоотношений» и «незначительные дела». А также понятие «дела незначительной сложности» и «незначительные дела». Осуществляются сравнения изменений, которые вносятся в Хозяйственный процессуальный кодекс Украины, Гражданский процессуальный кодекс Украины, Кодекс административного судопроизводства Украины.

Ключевые слова: малозначительные дела, упрощенное исковое производство, споры, возникающие из трудовых правоотношений, прожиточный минимум, дела незначительной сложности.

Kohan N. V. Resolving labor disputes through simplified legal proceedings.

The article deals with short stories of the Civil Procedure Code of Ukraine, which are complicated in law enforcement. They introduce a new category of cases in civil proceedings, namely the category of minor cases, which are subject to review in a simplified proceeding. As can be seen from the article, simplified proceedings serve as a type of proceedings. It is enforced by a court according to the rules of the CPC of Ukraine. According to the rules of simplified proceedings, in accordance with the Civil Procedural Code of Ukraine, minor cases, cases arising from labor relations, cases of minor complexity and other cases are considered, where priority is given to a quick resolution of a case. The author compares the general proceedings and simplified proceedings. The author emphasizes the fact that the disputes arising from labor relations and minor affairs are not identical concepts.

In the study, the author, correlates the notion of disputes arising from labor relations and minor cases. Corrects the notion of a case of negligible complexity and minor cases. Comparison of changes introduced into the Commercial Procedural Code of Ukraine, the Civil Procedural Code of Ukraine, the Code of Administrative Justice of Ukraine is being carried out.

The author, in addition to civil proceedings, the concept of a case of negligible complexity and minor cases, are analyzed in administrative proceedings. Thus, the author concludes that in administrative proceedings cases of insignificant complexity and minor cases are identical concepts that are different from civil proceedings.

Also, the article considers the terms, stages of simplified proceedings.

Key words: minor cases, simplified proceedings, disputes arising from labor relations, subsistence minimum, cases of minor complexity.